

OPSOMMING VAN DIE VERSLAG VAN DIE KOMMISSIE I.S. ONGEWENSTE PUBLIKASIES*

Dit sou 'n onbegonne taak wees om binne die ruimte wat ek tot my beskikking het, 'n volledige oorsig te gee van al die verskillende aspekte en gesigspunte waarop die Kommissie van Onderzoek insake Ongewenste Publikasies ingegaan het en waaroor hulle rapporteer. Ek wil hier gevolglik net 'n kort samevatting gee van die opdrag, die metodes van ondersoek en die bevindinge van die Kommissie, meer bepaald as agtergrond waarteen die aanbevelinge gesien, begryp en gewaardeer moet word. Van die aanbevelinge wil ek ook net die behandeling wat betrekking het op die beheer oor die uitgee en verspreiding van publikasies in die Unie en Suidwes-Afrika, en nie die wat ingaan op maatreëls ter bevordering van die goeie boek nie.

1. Opdrag.

In die Buitengewone Staatskoerant van 17 November 1954 is aangekondig dat die Minister van Binnelandse Sake die volgende Kommissie benoem: Prof. G. Cronjé (voors.), mev. D. E. de la Bat, mnrr. D. F. Abernethy, G. F. Laurence en dr. E. Greyling.

Van letterkundige kant is dié beswaar teen die samestelling van die Kommissie gevoel dat daar nie 'n erkende Afrikaanse literator daarop benoem is nie. Hierdie leemte is egter blykens die rapport enigsins herstel deurdat die Kommissie self Afrikaanse literatore geraadpleeg het.

Die Kommissie het 'n wye maar duidelik omlynde opdrag ontvang:

„Om ondersoek in te stel en aanbevelings te doen in verband met:

- a. die doeltreffendste wyse om die euwel van onweloweglike, aanstootlike of skadelike leesstof, litografiese, fotografiese of ander soortgelyke materiaal, van watter aard ook al, wat in die Unie van Suid-Afrika en die Gebied Suidwes-Afrika gedruk of vervaardig, uitgegee en/of versprei word, te bestry met die oog op die besondere omstandighede in en die bevolkingsamestelling van die Unie van Suid-Afrika en die Gebied Suidwes-Afrika;
- b. die wenslikheid daarvan om die prosedure wat onder a. aanbeveel word, te koördineer met die bestaande stelsel van beheer oor inge-

(Lesing gehou voor die Potchefstroomse studiegroep van die S.A. Akademie).

voerde leesstof, litografiese, fotografiese of ander soortgelyke materiaal, en, indien wenslik geag, die wyse waarop die koördinasie moet plaasvind;

- c. enige ander verbandhoudende aangeleenthede".

Hierdie opdrag is volvoer met die ondertekening van die verslag op 3 Oktober 1956. Die ondersoek en formulering van bevindings en aanbevelings het dus ruim twee jaar geduur.

2. Metodes van ondersoek.

Die Kommissie het in sy ondersoek van die volgende metodes gebruik gemaak:

- a. Ten einde sy omvattende vraelys op te stel het hy wyd gelees oor wat hier te lande oor die onderwerp geskryf is, en kennis geneem van die wetgewing wat die onderwerp raak.
- b. Die vraelys is aan verskillende verantwoordelike en/of gesaghebbende persone en instansies gestuur ter beantwoording, en skriftelike getuienis op grond van die vraelys is van nagenoeg 250 verskillende bronne ontvang.
- c. Nadat die Kommissie die skriftelike getuienis bestudeer het, het verskeie persone en instansies wat òf daarom gevra het, òf deur die Kommissie daarvoor opgeroep is, mondelinge getuienis afgelê. Die verslag hiervan alleen het sowat 2,000 bladsye beslaan.
- d. Van die probleem in die buiteland en van buitelandse beskouings en wetgewing daaromtrent is kennis geneem.
- e. By wyse van 'n bepaalde, statisties gekontroleerde stelsel van steekproewe is wyd gelees op die volgende gebiede:
 - (1) Binnelandse boeke, wat romans, digbundels, dramas en wetenskaplike lektuur in Afrikaans en Engels ingesluit het ('n totaal van 4,500 bande);
 - (2) binnelandse tydskrifte, waarvan 506 uitgawes van weeklikse, 181 uitgawes van maandelikse tydskrifte en 58 uitgawes van maandelikse tydskrifte vir nie-blankes;
 - (3) binnelandse koerante, waarvan 1,550 uitgawes van dagblaaië, 300 uitgawes van weekblaaië en 320 uitgawes van weekblaaië vir nie-blankes;
 - (4) die leesstof en illustrasies by die Bantoes in 'n Pretoriase lokasie.
- f. Verder is kennis geneem van die sirkulasie van tydskrifte en koerante van die oplaë en verkope van boeke en van die verspreiding en aard van die lesers van koerante en tydskrifte.

Dit kom my voor asof die Kommissie 'n baie noukeurige en verteenwoordigende ondersoek ingestel het, op grond waarvan sy bevindings as betroubaar aanvaar kan word.

3. Bevindings.

Om die aanbevelings van die Kommissie behoorlik na waarde te skat is sy bevindings noodsaaklik. Dit word gevolglik hier kortliks aangestip.

- a. Op al die gebiede wat ondersoek is, en langs die hele front is die bevinding van die Kommissie dat die leesstof en die illustrasies en advertensies in boeke, tydskrifte en koerante in een of ander opsig en in wisselende mate ongewens, skadelik en/of aanstootlik is en 'n stygende tendens ten opsigte daarvan openbaar.

Op die aard daarvan kan ek hier nie ingaan nie. Die omvang daarvan ten aansien van Afrikaanse romans word voldoende geïllustreer deur tabel 22 (bl. 101), waarin 'n vergelyking gegee word van die totale oplaag en verkope van 50 elk van letterkundig goeie, gangbare, ongewenste en bloot minderwaardige Afrikaanse romans oor die 9 jaar 1947—1955. Die totale en gemiddeldes wat hier gegee word, is die volgende:

	Let. goed	Gangbaar	Ongewens	Minderwaardig
Totale oplaag	305,000	258,100	357,900	413,100
Gemidd. oplaag	6,100	5,200	7,100	8,000
Verkope	271,000	231,700	335,600	401,900
% verkoop	88.9	89.7	93.8	97.3

Hierby moet in aanmerking geneem word dat van die totaal van letterkundig goeie boeke wat verkoop is (271,000) 120,300 as voorgeskrewe boeke op skole verkoop is, d.w.s. 44% van die verkoopte boeke of 39% van die totale oplaag. Dit beteken dan dat afgesien van die werke wat as voorgeskrewe boeke aangeskaf is, slegs 49.5% van die totale oplaag onder dieselfde volk — hoewel waarskynlik nie onder dieselfde leserspubliek nie — versprei is wat 97.3% van die bloot minderwaardige boeke koop.

- b. Die mate waarin veral kinders en jongmense die minderwaardige en skadelike prentverhale lees, is onrusbarend. Alles moet verprent word, selfs werke van klassieke faam, maar daardeur word nie die goeie doel gedien dat die goeie en skone in die werke bekendheid verwerf nie, maar die klem val op die sensasionele, en die ewewig en integrasie van onderdele word versteur.

- c. Die verspreidingstelsel en -metodes het sulke fenomenale afmetings aangeneem dat hierdie ongewenste publikasies aan die publiek in al sy lae en in alle uithoeke opgedring word, en dit alles ter wille van „gewetenlose geldmakery.”
- d. Die minderwaardige en ongewenste materiaal verswak die weerstand en het dieselfde uitwerking as verdowingsmiddels en is in die V.S.A. bevind as een van die belangrikste oorsake van jeugmisdadigheid. Dit word 'n hele morele ondergraving en ontwapening.
- e. Verblydend en bemoedigend is die bevinding van die Kommissie dat onder literêr goeie boeke geen enkele geval van ongewenstheid gevind is nie. Vanweë die aand van die literêre kunswerk, nl. dat die onderdele nie om hulleself uitgebeeld word nie maar geïntegreer is met die geheel, kan selfs temas soos bloedskanie, geslagsgemeenskap, seksuele perverttheid, dronkenskap, wreedheid daarin uitgebeeld word sonder dat dit aanstoot gee, ongewens of skadelik is: dit word in die kunswerk met die geheel tot 'n harmoniese eenheid geïntegreer (vgl. **Koning Oidipus**, **Madame Bovary**, **Swart pelgrim**); terwyl hierdie dinge in die ongewenste en minderwaardige werk om die sensasie weergegee word. „Dis nie die stof self wat 'n roman ongewens maak nie maar die wyse waarop daardie stof binne 'n bepaalde gemeenskap behandel word” (3:33). Bowendien het die kunswerk in die reël 'n kleiner en meer ontwikkelde leserskring, sodat die gevare juis geleë is in die populêre leestof waarin die sensasionele, skurkagtigheid, dobbelary, afpersery, en misdadigheid, die prikkelende en suggestiewe geslagtelikheid hoogty vier en 'n veel breër publiek bereik (3:38).
- f. Waar ons dikwels die klag hoor dat die Afrikaanse prosa op 'n baie lae peil staan, is dit interessant en belangwekkend dat hierdie kommissie, wat die oog op 'n heeltemal ander doelwit het, tot dieselfde konklusie kom, soos die volgende gegewens bewys:

Tydperk	% Lett. goed	% Gangbaar	% Minderwaardig
1935-38	34.2	63.2	2.6
1939-42	13.3	72.5	14.2
1943-46	8.4	74.1	17.5
1947-50	6.1	72.9	21.0
1951-54	4.3	68.9	26.8
Gemiddeld:	8.3	71.5	20.2

Gesien teen hierdie agtergrond en met die aard van die bevolking-samestelling in die Unie en Suidwes-Afrika in gedagte moet nou die aanbevelings van die Kommissie beskou en oorweeg word. Hierby moet ook in gedagte gehou word dat daar blykens navrae en artikels voor en na die verskyning van die Verslag baie besware en vooroordeel teen die invoer van beheer oor publikasies ingebring is.

4. Aanbevelings.

In sy aanbevelings t.a.v. beheermaatreëls gaan die Kommissie van die uitgangspunt uit dat „'n stelsel van beheer in verband met publikasies in 'n demokratiese gemeenskap” met twee gesigspunte rekening moet hou, nl.

- a. vryheid van publikasie en
- b. vryheid van verspreiding.

Hierby kan 'n derde genoem word, nl. die vryheid van die individu om te bepaal wat hy wil lees en aankoop. Dit word nie genoem nie, waarskynlik omdat die ondersoek gelas is betreffende die beheer oor die publikasie en verspreiding van ongewenste materiaal en miskien ook omdat die Kommissie in sy verslag meld dat die vraag kunsmatig gekweek is deur die aanbieding van aanvanklik oorwegend buitelandse stof. Verder is ook die latere aanbeveling insake aankoop en besit van belang.

„Die uitoefening van hierdie tweeledige vryheid van publikasie en van verspreiding”, aldus die Kommissie in 4:2, bl. 123, „moet onderhewig wees aan die eerbiediging van 'n grens wat nie oorskry mag word nie. Dit is 'n beginsel wat dwarsdeur die beskaafde wêreld aanvaar word: vandaar die wetgewing waardeur die publikasie en verspreiding van sekere geskrifte verbied en as 'n oortreding beskou word. Die grens wat nie oorskry mag word nie, is beliggaam in 'n norm of maatstaf wat elke gemeenskap volgens sy eie lewensbeginsels en insigte en na gelang van sy eie ervaring en omstandighede bepaal. Wanneer van lede van die gemeenskap geëis word dat hulle die grens nie mag oorskry nie of die norm moet eerbiedig, word dit geensins as 'n inkorting van die fundamentele vryheid opgevat nie, want die doel is om die gemeenskap te beskerm teen iets wat ongewens geag word. Die uitoefening van die vryheid stel die eis dat 'n sekere verantwoordelikheid nagekom moet word, nl. om die belange van die gemeenskap te eerbiedig of minstens nie te skaad nie. Hy wat vryheid van publikasie en verspreiding wil beoefen, moet dus noodwendig die verantwoordelikheid wat deur daardie vryheid meegebring word, nakom.

Met die stelling dat vryheid verantwoordelikheid meebring, het die Kommissie oteenseglik 'n prinsipiële suiwere standpunt ingeneem. Hierop word ook verder die hele stelsel van beheer gebaseer: solank die uitgewer en verspreider hulle verantwoordelikheid begryp en nakom, sal sy vryheid nie ingekort word nie; het hy sy vryheid deur onverantwoordelikheid misbruik, word tydelike en selfs permanente inkorting daarvan toegepas.

Aangesien die Kommissie verder van oordeel is dat die huidige stelsel van beheer onbevredigend is en omdat deur die verbod op baie van die minderwaardige en veral ongewenste en Kommunistiese lektuur die land 'n diens bewys word, beveel hy aan dat (4:63):

- a. „vir die Unie as geheel een stelsel vir die beheer van binnelandse en ingevoerde drukwerk en ander voorwerpe wat in uniale wetgewing beliggaam sal wees en wat ook in die gebied Suidwes-Afrika sal geld, in die lewe geroep word;
- b. die toepaslike wetgewing in die provinsies en van die gebied Suidwes-Afrika deur die bedoelde uniale wetgewing vervang word”.

'n Groot probleem in verband met die hele vraagstuk van bestyding en beheer is wat die norm vir ongewenstheid is. Om tot 'n normbepaling te kom het die Kommissie hom eerstens vergewis van wat die huidige wetlike vertolking in Engeland en Suid-Afrika is en 'n studie gemaak van die norme in ander, veral Engelssprekende, lande. „Dit is opvallend dat in onlangse wetgewing (in hierdie lande) sonder uitsondering gepoog word om die norm vir ongewenste drukwerk en ander voorwerpe nader te omskrywe” (5:29).

Vervolgens word ingegaan op oorwegings in verband met die bepaling van 'n norm, waaronder aandag gewy word aan die volgende aspekte:

- a. Die steekhoudendheid van so 'n norm in 'n veranderende gemeenskap. Vir die doel moet die norm prinsipiële benader word, „d.w.s. langs die weg van algemene en fundamentele lewensbeginsels wat eie aan 'n bepaalde kultuur en beskawing is”. In Australië neem die howe o.a. as maatstaf „the standard of the average respectable bourgeois Christian” (5:31). Die Kommissie is dus ook van oordeel „dat die norm aan die gemeenskap waarbinne dit toegepas sal word, verbind kan word langs die weg van die regsbegrip die gewone, redelike persoon maar sou nog die byvoeglike naamwoorde **heskaafd, fatsoenlik en verantwoordelik** wou byvoeg”. Iets wat

deur sodanige persoon as onwelvoeglik, aanstootlik of skadelik beskou word, is ongewens.

- b. Die godsdiens en die Christelike lewensbeskouing. „Die gemeenskap van die Unie is 'n Christelike gemeenskap wat 'n Christelike lewensbeskouing huldig en wat trag om aan die Christelike lewensbeginsels in die alledaagse lewe reg te laat geskied.” Hierdie Christelike lewensbeskouing moet in aanmerking geneem word by die bepaling van wat ongewens is.
- c. Sedes en sedelike opvattinge. „Die Kommissie stel dit as sy bevinding dat drukwerk of ander voorwerpe of enige deel daarvan in die besonder ongewens is, indien dit die sedes of sedelike opvattinge wat deur die gewone, beskaafde, fatsoenlike, redelike en verantwoordelike inwoners van die Unie gehuldig en eerbiedig word, ondermyn of in gevaar stel of die strekking het om dit te ondermyn of in gevaar te stel; of hul sedelike waardes skaad of die strekking het om dit te skaad, ens.” (5:40).
- d. Wat illustrasies betref, beskou die Kommissie iets as ongewens „waneeer dit . . . 'n persoon voorstel of afbeeld in kleding of in 'n houding wat deur die gewone, beskaafde ens. inwoners van die Unie ongeoorloof, onbehoorlik of onbetaamlik geag word”.
- e. Die wyse van beskrywing, afbeelding, voorstelling ens. Terwyl daar in elke gemeenskap 'n groot verskeidenheid van menslike en maatskaplike verskynsels en betrekkinge en afwykinge voorkom, kan daar teen die beskrywing daarvan nie beswaar wees nie maar wel teen die wyse waarop dit beskryf word. „Daar kan nie sonder meer beweer word dat daar so iets soos ongeoorloofde onderwerpe of temas bestaan nie; maar daar bestaan onteenseglik ongeoorloofde wyses van behandeling van sekere onderwerpe of temas”, waarvan in 5:44 'n hele lys verskyn.
- f. Met die bevolkingsamestelling van die Unie moet rekening gehou word, en in die verband word veral gedink aan publikasies wat wrywing of vyandelike gevoelens kan opwek tussen blank en nie-blank.
- g. Kommunistiese publikasies word uiteraard as ongewens en skadelik beskou.
- h. Daar word ook op gewys dat ongewenste publikasies dikwels 'n „godsdiensstige” inkleding het. Verder word onomwonde verklaar: „Die waaragtige kuns kan nie aan bande gelê word nie, mits die verantwoordelikheid teenoor die gemeenskap nie uit die oog ver-

loor word nie. Daar moet volle geleentheid vir die vrye ontplooiing daarvan wees en daarmee dien rekening gehou te word".

- i. Laastens moet ook rekening gehou word met die wetenskaplike of professionele wyse van voorstelling, uiteensetting of verklaring.

Die Kommissie wys vervolgens daarop dat daar in verskillende wette in die Unie bepalings bestaan t.a.v. wat uit regsgedinge in koerante gepubliseer mag word en wat nie. Met betrekking tot advertensies word gewys op die uitbuiting van die vrouefiguur, „veral in 'n baakostuum, vir advertensiedoeleindes waar sodanige voorstellings of afbeeldings geensins ter sake of verbandhoudend is nie", en stel dit as sy standpunt „dat geen persoon anders as in gewone kleredrag in of in verband met advertensies voorgestel of afgebeeld mag word nie, tensy die besondere kleredrag waarin hy voorgestel of afgebeeld word ter sake of verbandhoudend is".

In hoofstuk 6 word dan ingegaan op beherende instansies. In die eerste afdeling word noukeurig nagegaan wat onder woorde soos drukwerk, smoutwerk, koerant, tydskrif ens. verstaan moet word.

Tweedens word aan die volgende vrae aandag geskenk:

- a. Moet die nuwe Uniale wetgewing deur die howe toegepas word?
- b. Watter voor- en nadele is daaraan verbonde as dit deur die howe toegepas word?
- c. Sal die howe enige moeilikheid ervaar met die toepassing van sodanige wetgewing?
- d. Hoe kan die howe sodanige voorkomende moeilikhede oorkom?
- e. Moet die nuwe Uniale wetgewing deur 'n ander instansie as die howe toegepas word?

In die getuienis wat die Kommissie ingewin het, was daar twee duidelike uiteenlopende standpunte, nl. die wat gemeen het dat dit deur die howe toegepas moet word, en die wat gemeen het dat 'n ander instansie as die howe moet beslis of 'n publikasie ongewens is of nie.

Vir die e.g. standpunt pleit dat die howe bevoegde, ervare en gesaghebbende instellings is wat betref die vertolking en toepassing van wette; hulle sal toesien dat die vrye meningsuiting nie aangetas word nie en alle vooroordeel en veral politieke invloede sal uitgeskakel word. Vir die lg. standpunt dat daar gevaar bestaan dat daar in die howe nie 'n eenvormige toepassing en vertolking van die wet sal wees nie; dat die nodige deskundige kennis dikwels by die howe sal ontbreek; dat ongewenste publiksies te veel reklame sal geniet.

Die meerderheid getuies was uiteindelik die mening toegedaan dat „die beslissing of publikasies ongewens is of nie lewer toevertrou moet word aan 'n instansie wat hierdie taak op deskundige wyse kan behartig”. Hiervoor pleit verder nog dat as die howe die wet moet toepas, dit die taak van hoofsaaklik die polisie sal wees om publikasies wat vir hulle ongewens voorkom, aanhangig te maak. Dit lê nie alleen 'n geweldige bykomstige taak op die polisie nie, maar dit sal ook meebring dat ongewenste publikasies reeds wyd en syd versprei is en veel skade kan berokken, en bowendien sal die polisie nie orals eenders kan optree nie.

„Die lesende publiek en die uitgewers- en verspreidersbedryf het (egter) groot belang daarby dat die norm vir ongewenste publikasies op 'n konsekwente en steekhoudende wyse vertolk en toegepas sal word.” 'n Raadgewende liggaam wat die howe van advies kan dien, sal reeds 'n groot verbetering op die huidige toestand meebring, maar dit sal nog nie al die besware ondervang nie.

Maar die Kommissie stel nie voor dat die howe heeltemal uitgeskakel word nie maar meen dat koerante en smoutwerk nog onder die jurisdiksie van die howe moet val. Dis dan alleen vir publikasies waarvan die bedoeling ontspanning is, dat 'n liggaam ingestel moet word om die publikasie en verspreiding te beheer indien nodig. 'n Dergelike liggaam bestaan reeds in verskeie ander lande en tree met groot doelmatigheid en vrug op.

Daarom stel die Kommissie voor dat 'n Raad vir Publikasies in die lewe geroep word. Hierdie Raad moet uit minstens 7 en hoogstens 11 lede bestaan, en die voorsitter moet by voorkeur 'n landdros of afgetrede landdros wees, mits hy „in besondere mate in die onderhawige vraagstuk belangstel en 'n bekwame en ervare voorsitter is”. Die Raad moet só saamgestel wees dat dit die vraagstuk kan beoordeel vanuit letterkundige, godsdienstige, opvoedkundige, biblioteekkundige, regsgeleerde en sosiologiese gesigspunte, asook vanuit die gesigspunt van die uitgewery, die boekhandel en van die vrou. Daar word ook voorgestel dat staatsamptenare nie as lede van die Raad aangestel moet word nie, met dien verstande dat diensdoende onderwysers nie as staatsamptenare beskou moet word nie. Daar moet ook behoorlike rotasie wees; daar kan 'n uitvoerende komitee wees, en die setel van die Raad moet by voorkeur Pretoria wees.

Vir die doel van beheer word publikasies in verskillende klasse of kategorieë verdeel:

- a. **Vrygestelde publikasies.** Dit is die publikasies wat „kragtens beslissing van die Raad in die Unie versprei mag word sonder dat 'n eksemplaar van enige uitgawe van 'n publikasie wat tot sodanige klas behoort, aan hom vir insae of vir goedkeuring voorgelê hoef te word. Hiertoë sal die grootste aantal publikasies behoort, nl. minstens 80% nuwe titels wat as wetenskaplike, tegniese, professionele, godsdienstige, opvoedkundige en staatspublikasies bestempel kan word, en onder die orige 20% val ook literêre werk en fiksie waarvan in die Verenigde Koninkryk en die V.S.A sowat 10-12% van die totaal as vrygestelde publikasies beskou word. Daar word dus gereken dat sowat 90% van die binnelandse boeke vir vrystelling in aanmerking sal kom. Tydskrifte bly ook min of meer konstant wat die aard van hulle inhoud betref en kan dus maklik beoordeel word.
- b. **Voorgelegde publikasies.** Hieronder ressorteer daardie publikasies „waarin daar na die oordeel van die Raad moontlik ongewenste uitgawes kan verskyn”. Wat binnelandse publikasies betref, moet voorlegging geskied deur die uitgewer, en buitelandse deur die invoerder.
- c. **Beheerde publikasies.** Hiertoë behoort publikasies „waarin een of meer ongewenste uitgawes verskyn het” en „wat nie in die Unie versprei mag word nie alvorens 'n eksemplaar van elke uitgawe van elke publikasie wat tot 'n sodanige klas behoort, deur die eienaar, uitgewer of invoerder aan die Raad vir goedkeuring voorgelê is en die Raad vir die verspreiding van elke sodanige uitgawe sy toestemming verleen het. Dit is dan daardie klasse van publikasies in verband waarmee na die oordeel van die Raad die waarskynlikheid bestaan dat daarin weer ongewenste uitgawes sal verskyn”.
- In aldie bogenoemde gevalle kan die Raad sy beslissing te eniger tyd weer wysig.
- d. **Geweerde publikasies.** Hiermee word bedoel „alle klasse van buitelandse publikasies waarin verskeie ongewenste uitgawes verskyn het en wat kragtens beslissing van die Raad nie in die Unie ingevoer of versprei mag word nie”. Die onus moet op die invoerders geplaas word om verlof van die Raad te verkry om sekere uitgawes van hierdie soort publikasies te mag invoer. Die huidige lys van verbode buitelandse publikasies bevat reeds sowat 3,000 titels, en

die Kommissie meen dat dit beheer bemoelik en gevolglik vereenvoudig moet word tot die verbod op klasse en nie op titels nie.

Vervolgens word ingegaan op sekere gesigspunte betreffende verbode publikasies, waaronder van belang is dat die Raad alleen uitgawes van binnelandse tydskrifte sal kan verbied maar nie die uitgee van 'n tydskrif as sodanig nie. Verder word sterk gesteun op die medewerking van die publiek om die Raad se aandag op ongewens geagte publikasies te vestig.

Met die oog daarop dat navorsing nie belemmer moet word nie, word die gedagte geopper dat geweerde, verbode of Kommunistiese publikasies deur sekere biblioteke of klasse biblioteke aangeskaf of besit mag word. Die bibliotekaris sal dan verantwoordelik wees vir die beheer daarvoor.

In hoofstuk 8 word nou uiteengesit 'n stelsel van registrasie van uitgewers, drukkers en boekhandelaars asook bepalings dienaangaande. Die bedoeling is enersyds om die verantwoordelikheid vir uitgawes aan die man te kan bring, om hierdie tipe persone 'n groter verantwoordelikeheidsbesef te gee, om hulle andersyds groter vryheid te gee en onregmatige mededinging uit te skakel. Dit hou ook in dat straatverkope van boeke en tydskrifte verbied staan te word en dat plaaslike besture wat dit nodig ag, kioske vir hierdie doel moet oprig. Tog sal ook hier weer 'n elastiese vrystellingstelsel toegepas word.

Hoofstuk 9 handel eerstens oor die kwessie van aanspreeklikheid en daarna oor „sanksies” wat toegepas moet word.

Wat aanspreeklikheid betref, is dit opmerklik dat die Kommissie nie die outeur van 'n boek aanspreeklik wil stel nie maar die uitgewer en in die geval van binnelandse periodieke publikasies die redakteur, wat nks in sy tydskrif moet plaas wat strydig met sy wense is nie. Wat binnelandse smoutwerk betref, moet die besteller eerste aanspreeklik gehou word. Vir ingevoerde publikasies word die invoerder aanspreeklik gestel.

Verder word behandel wie aanspreeklik is vir die voorlegging van voorgelegde en beheerde publikasies, en vervolgens word aanbeveel dat geen kontrak aangegaan mag word om die aanspreeklike in enige van die bogenoemde gevalle van aanspreeklikheid te vrywaar nie.

Die Kommissie meen dat die besit van ongewenste drukwerk nie strafbaar moet wees nie, omdat dit onnodige inmenging in die persoonlike en private sake van mense is. Dit moet egter 'n oortreding wees as sodanige materiaal aan iemand anders vertoon of geleen word of as

dit in voorraad gehou word. Maar die besit van Kommunistiese drukwerk moet strafbaar wees.

Wat die sanksies of strafmaatreëls aangaan, beveel die Kommissie drastiese stappe aan teen aanspreeklikes wat oortree, waaronder val boete en/of gevangenisstraf, intrekking van registrasie tydelik of permanent.

Die Kommissie beveel aan dat die beslissing van die Raad vir Publikasies in alle gevalle finaal moet wees behalwe met betrekking tot wering en verbieding van publikasies. Teen beslissings t.o.v. laasgenoemde twee sake moet in hoër beroep gegaan kan word. Vir sodanige appèlle word voorgestel 'n Appèlraad vir Publikasies.

Daar word aanbeveel dat die voorsitter van die Appèlraad 'n regter moet wees en dat dit verder uit nog 4 lede moet bestaan. By die samestelling moet die volgende oorwegings in aanmerking geneem word:

- „a. Daar behoort iemand te wees wat die sedelike, godsdienstige of opvoedkundige sy van die vraagstuk kan beoordeel;
- b. Verder dien een lid bevoeg te wees om oor die letterkundige sy van die aangeleentheid 'n gesaghebbende oordeel te vel;
- c. 'n Ander lid moet besondere kennis en ervaring van die boekwese in die algemeen hê, bv. iemand met kennis en ervaring van die uitgewery of die boekhandel of die biblioteekwese;
- d. Ten slotte moet iemand die standpunt van die vrou en huisgesin kan stel” (10:21).

By so 'n appèl moet én die Raad én die appellant die beweegredes en gronde skriftelik aan die Appèlraad voorlê.

Die Kommissie volstaan egter nie met die preventiewe en beheermaatreëls nie, maar nadat die voorgestelde wetgewing geformuleer is, word ook positiewe bevorderingsmaatreëls bespreek. Hier word gehandel oor die roeping, funksie en taak wat elk van die volgende instellings het ter bevordering van goeie lektuur: die huisgesin, skool, universiteit, opvoeding vir volwassenes, kerk, biblioteek en biblioteekdienste, boekbedryf, ens., en ten slotte word aanbeveel die instelling van 'n Suid-Afrikaanse Instituut vir Letterkunde, waarvoor die taak ook omlin word. Op al hierdie aspekte word hier om begryplike redes nie nader ingegaan nie. Moontlik kan 'n latere lesing hieraan gewy word. Veral die lg. aanbeveling: die instelling van 'n S.A. Instituut vir Letterkunde, verdien nog nadere beskouing en bespreking.

P.U. vir C.H.O.

H. VENTER.